

E. O.

O znaczeniu badań naukoznawczych

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 9/3-4, 410-411

1964

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

B. G. Kuzniecowa, *Einstein*. Izdatielstwo Akademii nauk SSSR, Moskwa 1962, s. 407.

W dotychczasowej literaturze dotyczącej Alberta Einsteina stosunkowo dużo miejsca zajmują opracowania poświęcone twórczości naukowej i pracom badawczym wielkiego fizyka, natomiast niezbyt bogata jest literatura biograficzna.

B. G. Kuzniecowa w pracy, wydanej w serii biografii naukowych Akademii Nauk ZSRR¹, uwzględnia szeroko tło historyczno-naukowe, zastanawiając się nad miejscem fizyki XX wieku w dziejach duchowego rozwoju ludzkości oraz nad wpływem poglądów Einsteina na współczesną naukę. Analizując światopogląd uczonego, autor wykazuje dużą zbieżność z filozofią racjonalistyczną XVIII w. i ideami Spinozy. Książka napisana jest w sposób żywy, interesujący; niewątpliwie przekracza ona ramy biografii, choć nie zatracza jej charakteru.

cd.

Patrzac ku młodości. Wspomnienia wychowanków Uniwersytetu Jagiellońskiego. Redakcja i wstęp Kazimierza Wyki. Uniwersytet Jagielloński, Kraków 1964, s. 181.

Wydany jako tom XI *Serii wydawnictw jubileuszowych UJ* zbiór wspomnień wychowanków Uniwersytetu Jagiellońskiego zawiera prace nagrodzone na konkursie ogłoszonym przez komitet jubileuszowy oraz wybór fragmentów innych prac nadesłanych. Plon konkursu okazał się bardzo interesujący, znalazły się w nim wspomnienia od końca XIX w. po pierwsze lata Polski Ludowej. Ułożył się w ten sposób ciekawy przegląd dziejów uczelni z okresu ponad pół wieku.

Celem konkursu było uzyskanie materiału pomocnego w opracowaniu historii młodzieży akademickiej, w przedstawieniu jej życia i stosunków z uczelnią i profesurą. Wspomnienia postulat ten spełniają, mimo że wielu autorów najwięcej uwagi poświęciło profesorom, charakteryzując nieraz dokładnie ich sylwetki, z wykorzystaniem wątków anegdotycznych. Natomiast poza kilkoma wspomnieniami (np. J. Siemka „*Bratniak*“ UJ anno Domini 1937) mało spotyka się faktów historycznych dotyczących ruchu młodzieżowego; wynagradza ten brak jednakże dobrze odmalowana atmosfera życia uczelni, a w tym również organizacji studenckich. Omówione ujęcie wynika, oczywiście, z subiektywnego charakteru objętych zbiorciem wspomnień, z tego samego powodu sytuację młodzieży w czasie studiów i jej drogi na uniwersytet odczytuje się z poszczególnych konkretnych przykładów.

W sumie książka jest ciekawą i barwną lekturą, a zarazem daje pewien materiał źródłowy, cenną pomoc dla historyków Uniwersytetu Jagiellońskiego, i to zarówno dla historyków nauki, jak i historyków ruchu młodzieżowego, a także dla socjologów.

R. Ł.

Z CZASOPISM

O ZNACZENIU BADAŃ NAUKOZNAWCZYCH

W numerze 3/1964 „*Nowych Dróg*“ prof. Ignacy Malecki opublikował artykuł *Z zagadnień metodologicznych nauki*.

Autor przypomina, że od zarania nauki greckiej aż do odrodzenia „zagadnienia

¹ Por. informację o tej serii w *Kronice zagranicznej* nr 4/1962 „*Kwartalnika*“, s. 592.

filozofii nauki i teorii poznania żywo interesowały ogół ludzi zajmujących się przyrodznawstwem, gdyż wywierały bezpośredni wpływ na prowadzenie przez nich badania" (s. 11). Jednakże w XIX w. „w miarę krystalizowania się nauk specjalnych i zwięzania pola badań poszczególnych naukowców, następuje pewne oddalenie nauki o nauce od metodycznej pracy badawczej" (s. 12). Im bardziej natomiast w XX w. powiększa się znaczenie nauki dla rozwoju stosunków społecznych i ekonomicznych, tym bardziej potęgują się ponownie zainteresowania naukoznawcze.

Profesor Malecki podaje sporo przykładów znaczenia prac metodologicznych zarówno dla organizatorów nauki i ludzi kierujących polityką naukową, jak i dla samych uczonych. Wyróżnia on trzy dziedziny problematyki naukoznawczej: nauka jako czynność poznawcza, nauka jako zasób wiedzy ludzkiej, nauka jako działalność społeczna i gospodarcza (s. 16—18). Do pierwszej dziedziny należą zagadnienia filozofii nauki i metodologii poszczególnych dyscyplin naukowych, do drugiej — zagadnienia klasyfikacji nauk oraz ich wzajemnych powiązań, do trzeciej — zagadnienia ekonomiki badań naukowych i socjologii wiedzy. Zdaniem autora artykułu ta ostatnia dziedzina naukoznawcza najbardziej wymaga historycznego ujęcia.

E. O.

INFORMACJA I BIBLIOGRAFIA NAUKOZNAWCZA

Ośrodek Dokumentacji i Informacji Naukowej PAN z inicjatywy Komisji Naukoznawstwa PAN rozpoczął wydawanie powielanego periodyku (o częstotliwości ukazywania się jeszcze nie określonej) „Przegląd Informacji o Naukoznawstwie”.

W maju br. ukazał się (jako nr 1/1964) zeszyt próbny „Przeglądu”, zawierający „wyselekcjonowane materiały bibliograficzne i dokumentacyjne z wydawnictw ciągłych i zwartych z okresu ostatniego kwartału 1963 i pierwszego — 1964 r.” (s. IV). Zeszyt obejmuje 177 pozycji bibliograficznych polskich i 186 pozycji zagranicznych oraz kilkanaście krótkich streszczeń dokumentacyjnych bardziej interesujących prac.

Układ biuletynu — niezupełnie jeszcze przejrzysty — wyodrębnia m.in. dział *Historia nauki*, obejmujący prace o charakterze przeglądowym i informacyjnym, przy czym zasady selekcji tego materiału jeszcze — jak się wydaje — nie są wykrystalizowane.

Biuletyn odnotowuje m.in. wybrane materiały z nrów 4/1963 i 1/1964 „Kwartalnika Historii Nauki i Techniki”.

E. O.

FILOZOFICZNE ZAGADNIENIA TECHNIKI

W nrze 1/1964 kwartalnika „Kultura i Społeczeństwo” ukazał się artykuł prof. Bogdana Suchodolskiego *Filozoficzne problemy techniki współczesnej*. Autor zwraca tu uwagę na fakt, że w dyskusjach nad społecznym, kulturalnym znaczeniem rozwoju techniki pomija się często historyczną jej zmienność: „I technika sama i jej społeczne funkcje podlegały — zwłaszcza w ciągu ostatnich dwóch stuleci — wielkim przeobrażeniom. Filozoficzna dyskusja na temat techniki i człowieka powinna więc troskliwie rozróżniać etapy i fazy owych przeobrażeń, aby prowadząc te analizy nie mieszać poszczególnych okresów, nie ulegać sugestiom tradycji, ani urazom i lękom przez nią wytworzonym” (s. 5). Tak prowadzone analizy pozwolą